

PHILIP ROTH

Contraviață

Traducere din limba engleză
și note de Alexandra Colibăn

POLIROM
2017

Cuprins

1. Basel	7
2. Iudeea	65
3. În zbor	176
4. Gloucestershire	225
5. Creștinătate	314

1. Basel

După ce medicul de familie îi descoperise o anomalie pe EKG, în timpul unui control de rutină, și se internase o zi pentru a face coronarografia ce dezvăluise amploarea afecțiunii sale, situația lui Henry fusese ținută sub control numai din medicație, iar el a reușit să lucreze și să-și vadă de viață ca și pînă atunci. Nu-l supărău nici măcar durerile în piept sau dispneea care medicului lui i s-ar fi părut perfect normale la un pacient cu obstrucție arterială avansată. Fusese un pacient total asimptomatic și înainte de controlul de rutină care dezvăluise anomalie, și după acesta, pe tot parcursul anului scurs pînă cînd s-a hotărît să se opereze; nici un simptom, doar un singur efect secundar cumplit al medicației care stabiliza afecțiunea și reducea substanțial riscul unui atac de cord.

Problemele au apărut la două săptămîni după ce începuse să ia medicamentul.

— Am auzit asta de o mie de ori, i-a spus cardiologul cînd Henry l-a sunat ca să-i spună ce i se întîmpla.

Cardiologul, un tip sub patruzeci de ani, competent, robust și prosper, la fel ca Henry, îl compătimea din toată inima. Putea încerca să-i reducă doza pînă la punctul în care medicamentul, un betablocant, ar fi ținut în continuare în frîu boala coronariană și ar fi contracararat hipertensiunea fără a afecta funcția sexuală a lui Henry. Prin ajustarea atentă a medicației, a spus el, se reușea cîteodată un „compromis“.

Au încercat timp de şase luni, mai întâi jonglând cu dozajul, iar apoi, cînd asta nu a funcţionat, testînd alte variante comerciale ale aceluiaşi medicament, dar în zadar: nu se mai trezea cu erecţia matinală şi nici nu mai avea suficientă potenţă pentru a întreţine un contact sexual cu soţia lui, Carol, sau cu asistenta lui, Wendy, care era sigură că vina pentru această schimbare neaşteptată era a ei, şi nu a medicaţiei. La sfîrşitul programului, cu uşa cabinetului încuiată şi cu jaluzelele trase, îşi dădea toată osteneala să-l excite, dar cu atîta rămîneau amîndoi, cu osteneala, iar cînd i-a spus că e degeaba şi a implorat-o s-o lase baltă, cînd a trebuit, în cele din urmă, să-i descloşeze maxilarele şi s-o opreasca el însuşi, n-a făcut decît să-i întărească acesteia convingerea că vina era numai şi numai a ei. Într-o seară, cînd ea izbucnise în lacrimi şi îi spusesese că ştie că e doar o chestiune de timp pînă cînd are să-şi găsească pe altcineva, Henry îi arsese o palmă. Dacă ar fi fost un gest animalic, de barbar în plină frenzie orgasmică, Wendy l-ar fi acceptat îndatoritoare, ca de obicei; dar gestul nu reflecta nicidcum extazul, ci arăta cît de sătul e de orbirea de care ea dădea dovadă. Nu pricepea, prostânaca! După cum, de altfel, nici el nu pricepea confuzia pe care o provoca această pierdere cuiva care, întîmplător, îl adora.

Imediat după aceea l-au cuprins remuşările. Tinînd-o în braţe, a asigurat-o pe Wendy, care plîngea în continuare, că ea e, practic, singurul obiect al gîndurilor sale zi de zi – în realitate (deşi n-o putea spune), dacă Wendy l-ar fi lăsat să-i găsească de lucru în alt cabinet stomatologic, n-ar fi trebuit să-şi amintească din cinci în cinci minute ce pierduse. Încă se mai întîmpla, în timpul orelor de program, s-o mîngîie pe furiş sau s-o soarbă din priviri, ca pe vremuri, cînd se mişca de colo colo în bluza şi pantalonii albi mulaţi, dar apoi îşi amintea de pastiluţele rozalii pentru inimă şi îl copleşea disperarea.

Curind, Henry începu să aibă cele mai demonice fantezii cu tânără femeie iubitoare, care ar fi făcut orice pentru a-i reda putență, tăvălită sub ochii lui de trei, patru sau cinci bărbați străini.

Nu-și putea controla fanteziile cu Wendy și cei cinci bărbați ai ei fără chip, dar, cînd se ducea cu Carol la film, prefera acum să-și coboare pleoapele și să-și odihnească ochii pînă se terminau scenele de dragoste. Nu suporta să vadă teancurile de reviste deocheate din frizerie. A făcut eforturi supraomenești să nu se ridice de la masă și să plece atunci cînd unul dintre prietenii lor a început, în timpul unei cine, să facă glume despre sex. A început să aibă sentimentele unei persoane profund neatrăgătoare; iritat și jignit, nutrea un dispreț puritan față de bărbații virili și femeile apetisante prinși în jocurile lor erotice. După prescrierea medicamentului, cardiologul îi spusese:

— Acum uită de inimă și vezi-ți de viață – dar el nu putea, pentru că, cinci zile pe săptămînă, de la 9 la 5, nu putea să uite de Wendy.

A revenit la doctor ca să discute serios despre operație. Cardiologul auzise și asta de o mie de ori. I-a explicat cu răbdare că preferau să nu opereze persoane asimptomatice, în cazul cărora boala dădea toate semnele că poate fi stabilizată doar din medicație. Dacă Henry opta, totuși, pentru operație, n-ar fi fost primul pacient care găsea varianta aceasta de preferat unui număr nedefinit de ani de inactivitate sexuală; cu toate acestea, doctorul l-a sfătuit insistent să aștepte și să vadă cum va evoluă cu timpul „adaptarea“ lui. Deși Henry nu era cel mai nepotrivit candidat pentru operația de bypass, locul unde erau necesare grefele nu-l făcea nici candidatul ideal.

— Asta ce înseamnă? l-a întrebat Henry.

— Înseamnă că operația asta nu-i floare la ureche nici în cele mai bune condiții, iar în cazul tău nu

vorbim de aşa ceva. S-a întâmplat chiar să ne moară pacienți, Henry. Încearcă să te obișnuiești cu gîndul.

Cuvintele acestea l-au speriat în aşa hal, încît, conducind spre casă, s-a gîndit cu gravitate la toți aceia care trăiesc fără femei pentru că n-au încotro, și încă în situații mult mai neplăcute decât a sa - bărbații din închisori, bărbații în războie... și totuși, n-a trecut mult și Wendy i-a revenit iarăși în minte, evocîndu-și toate pozițiile în care o putea penetra cu erecția pe care n-o mai avea, închipuindu-și-o la fel de infometat ca orice condamnat ce visează cu ochii deschiși, fără a putea recurge însă la barbara soluție rapidă care-i ține bărbatului izolat în celulă mintea pe jumătate întreagă. Și-a amintit cît de fericit trăise în prepubertate fără femei - fusese, oare, vreodată mai mulțumit ca atunci, în anii '40, în verile acelea petrecute pe malul oceanului? Imaginează-ți că ai din nou unsprezece ani... dar nu funcționa, după cum nu funcționase nici cînd își spuse că ispășea o condamnare la Sing Sing. Și-a amintit de nesupunerea iscată de pofta fără zăgaz - de urzeli, de dor, de actul în sine, în năvălnicia lui nebună, de neobositele vise despre ea și, cînd ea, cea care te fascinase, devinea în sfîrșit amanta clandestină, de intrigă și de anxietate și de minciună. Acum îi putea fi lui Carol soț fidel. Nu mai era nevoie s-o mintă pe Carol - nu mai avea despre ce s-o mintă. Se puteau bucura din nou de mariajul simplu, onest și plin de încredere avut înainte ca Maria să-și facă apariția în cabinetul lui, în urmă cu zece ani, ca să-și repare o coroană.

La început fusese atît de năucit de rochia verde din tricot de mătase, de ochii turcoaz și de rafinamentul european, încît cu greu reușise să facă față schimbului de amabilități la care era de obicei atît de priceput; nici vorbă să-i facă avansuri Mariei, care stătea în scaun supusă, cu gura deschisă. Din pedanteria cu care se trataseră unul pe altul în timpul celor patru vizite ale ei, Henry nu și-ar fi putut

îmaginea vreodată că, în seara întoarcerii ei la Basel, zece luni mai tîrziu, aceasta avea să-i spună: „Niciodată n-am crezut că voi putea iubi doi bărbați“ și că despărțirea lor avea să fie atît de cumplită – totul fusese atît de nou, pentru amîndoi, încît făcuseră adulterul să pară absolut virginal. Pînă să apară Maria și să i-o spună, lui Henry nu-i trecuse niciodată prin cap că un bărbat care arăta ca el se putea culca, probabil, cu toate femeile atrăgătoare din oraș. Era total lipsit de orice vanitate sexuală și colosal de timid, un tînăr încă propulsat, în mare, de sentimentele cuviincioase pe care le asimilase și le interiorizase fără să le pună sub semnul întrebării. De obicei, cu cît femeia era mai atrăgătoare, cu atît mai retras era Henry; cînd se ivea cîte-o necunoscută pe care o găsea deosebit de dezirabilă, devenea îngrozitor de formal și de rigid, își pierdea toată spontaneitatea și, de cele mai multe ori, roșea înainte să apuce să se prezinte. Așa bărbat fusese cînd era un soț fidel – și de aceea fusese soț fidel. Iar acum era condamnat să fie soț fidel din nou.

Partea cea mai grea a acomodării cu medicamentul s-a dovedit a fi acomodarea cu medicamentul. Era șocat că reușea să trăiască fără sex. Se putea, iată că putea chiar și el, și asta îl omora – la fel cum îl omorîse cîndva că nu putea să trăiască fără. Adaptarea însemna să accepte că e aşa, și el refuza să fie aşa, și se demoraliza și mai tare că se coborîse la eufemisticul „aşa“. Dar adaptarea mergea atît de bine, încît la opt sau nouă luni de cînd cardiologul îl îndemnase să nu se grăbească la operatie înainte de a testa efectul trecerii timpului, Henry nu-și mai amintea ce era aceea o erecție. Încercînd să-și amintească, născocea imagini ca din vechile reviste pornografice de divertisment, blasfematoare „hotbooks“ care dezvăluiseră puștilor din generația lui dedesubturile carierei lui Dixie Dugan¹.

1. Personaj feminin de benzi desenate din anii 1930-1960.

Era chinuit de proiecții mentale cu pule immense și de fanteziile cu Wendy și toți bărbații căia străini. Și-o imagina cum le-o suge, rînd pe rînd. Își imagina cum le-o suge el însuși. Începuse să-i venerize în taină pe toți bărbații potenți, de parcă el nu mai conta ca bărbat. Cu toată frumusețea lui de brunet înalt și atletic, părea să fi trecut brusc de la treizeci și ceva de ani la optzeci.

Într-o sămbătă dimineață, după ce a anunțat-o pe Carol că se duce la o plimbare pe dealurile din Rezervație – „ca să fiu singur“, i-a explicat el, sobru –, s-a dus cu mașina pînă la New York, să se vadă cu Nathan. Nu l-a sunat înainte, căci voia să fie liber să facă stînga-mprejur și să se întoarcă acasă dacă se hotără, în ultimul moment, că nu e o idee bună. Nu mai erau ca adolescenții, să facă schimb de secrete amuzante sus, în camera lor; de la moartea părinților, nici măcar frați nu prea mai erau. Și totuși avea mare nevoie să-l asculte cineva. Carol îi tot repeta că nu trebuie nici măcar să ia în calcul varianta operației dacă asta presupune fie și cel mai mic risc de a lăsa trei copii fără tată. Boala îi era ținută sub control și, la cei treizeci și nouă de ani ai săi, îi mergea fantastic pe toate planurile posibile. Cum putea toată treaba asta să conteze dintr-odată atît de mult, cînd deja de ani de zile rar mai făcea dragoste cu vreo urmă de pasiune autentică? Nu că se plîngea, i se întîmpla oricui – nu știa de nici o căsătorie în care lucrurile să stea altfel.

— Dar am numai treizeci și nouă de ani, i-a răspuns Henry.

— Ca și mine, i-a spus ea încercînd să fie rațională și fermă, dar după optsprezece ani nu mă mai aştept ca mariajul să fie un amor torid.

Era cel mai crîncen lucru pe care o soție l-ar fi putut spune soțului ei: La ce ne trebuie sexul, de fapt? Cînd spusesese asta, o detestase; o urîse atît de tare, încît se hotărîse atunci, pe loc, să stea de vorbă

cu Nathan. O ură pe Carol, o ură pe Wendy, iar dacă Maria ar fi fost acolo, ar fi urit-o și pe ea. Și îi ură pe bărbați, pe bărbați cu erecțiile lor enorme provocate de simpla răsfoire a revistei Playboy.

A găsit o parcare pe strada optzeci și ceva din est și, dintr-o cabină telefonică aflată la un colț de stradă, a format numărul de acasă al lui Nathan, citind, în timp ce telefonul suna, mîzgălelele de pe rămășițele unei cărți de telefoane din Manhattan, care atîrna de un lanț din interiorul cabinei: Vrei să spermezi la mine în gură? Melissa 879-0074. A închis înainte ca Nathan să răspundă, a format 879-0074. A răspuns un bărbat.

— Cu Melissa, a spus Henry și a închis din nou.

De data asta, după ce a format numărul lui Nathan, a lăsat telefonul să sune de douăzeci de ori.

Nu-i poți lăsa fără tată.

În clădirea placată cu cărămidă a lui Nathan, stînd singur în holul de la parter, i-a scris acestuia un bilet pe care l-a rupt apoi imediat. Într-un hotel de pe colțul cu Fifth Avenue, a găsit un telefon public și a format 879-0074. În ciuda betablocantului, despre care își închipuia că ar fi trebuit să împiedice adrenalina să-i suprasolicite inima, aceasta bubuiua ca inima unei fiare dezlănțuite – acum doctorul n-ar fi avut nevoie de stetoscop ca s-o asculte. Henry își dusese mîna la piept, numărînd în gînd în așteptarea bubuielii finale, cînd o voce care semăna cu a unui copil a răspuns la telefon.

— Alo?

— Melissa?

— Da.

— Cîți ani ai?

— Cine e la telefon?

A pus telefonul în furcă în ultimul moment. Încă cinci, zece, cincisprezece bătăi din acelea răsunătoare și atacul de cord le-ar fi rezolvat pe toate. Treptat, respirația i s-a domolit, iar inima a început să semene

cu o roată, împotmolită în noroi și învîrtindu-se în gol.

Respect pentru băiemile cărti

Știa că ar fi trebuit să-o sună pe Carol, să nu se îngrijoreze, în schimb a traversat strada și a intrat în Central Park. Avea să-l aștepte pe Nathan o oră; dacă într-o oră nu se întorcea, avea să lase baltă operația și să se întoarcă acasă. Nu-i putea lăsa fără tată.

Când intra în pasajul subteran din spatele muzeului, a văzut în celălalt capăt un puști alb, înalt, de vreo șaptesprezece ani, care aluneca leneș prin tunel pe patine cu rotile, ținând pe umăr un radio portabil imens. Volumul era dat la maximum și se auzea Bob Dylan cîntînd „Lay, lady, lay... lay across my big brass bed...“ Exact ce-i trebuia să audă. De parcă dăduse întîmplător peste un bun și vechi prieten, puștiul, arborînd un surîs larg, și-a înălțat pumnul și a strigat, alunecînd pe lîngă Henry:

— Să se-ntoarcă anii '60, frate!

Voceea i-a reverberat înfundat în tunelul întunecos, iar Henry i-a răspuns, destul de voios:

— Te susțin, prietene!

După ce băiatul a trecut însă, nu s-a mai putut abține și a început, în sfîrșit, să plîngă. Să se-ntoarcă totul, și-a spus, anii '60, anii '50, anii '40, să vină înapoi verile din Jersey de pe malul oceanului, cu miroslul de cornuri proaspete înmiresmînd băcănia de la subsolul Hotelului Lorraine, cu plaja pe care pescarii vindeau dimineața lufar direct din bârci... Stătea în pasajul acela din spatele muzeului reînviind, de unul singur, cele mai inocente amintiri din cele mai inocente luni ale celor mai inocenți ani, amintiri aproape neînsemnate, rememorate cu frenzie – și prinse de el ca aluviunile organice care îi înfundau arterele inimii. Bungalowul aflat la două străzi de faleză, cu cișmeaua la care îți spălai nisipul de pe picioare. Toneta la care îți ghiceai greutatea, din parcul de distracții din Asbury Park¹. Mama lui,

1. Stațiune de pe litoralul statului New Jersey.

aplecată pe geam cînd cădeau primii stropi de ploaie și trăgînd înăuntru rufelete de pe sfoară. Așteptarea autobuzului spre casă, în amurg, după filmul de sămbătă după-amiază. Da, bărbatul care trecea prin asta fusese băiatul acela care aștepta autobuzul 14 împreună cu fratele lui mai mare. Era un adevăr pe care nu-l putea cuprinde – de parcă ar fi încercat să înțeleagă fizica particulelor. Pe de altă parte, nu-i venea să credă că bărbatul căruia i se întîmplau astea era chiar el și că, prin orice ar fi trebuit să treacă acel bărbat, trebuia să treacă și el. Să se-ntoarcă trecutul, viitorul, vreau înapoi prezentul – nu am decît treizeci și nouă de ani!

Nu s-a mai întors la Nathan în după-amiază aceea pentru a se preface că nu intervenise nimic demn de luat în seamă între cei de acum și băiețeii părintilor lor. Cînd se îndreptase într-acolo, își spusese că trebuia să-l vadă pentru că Nathan era singura familie care îi rămăsese, dar de fapt știa că nu mai exista nici un fel de familie, că familia era terminată, sfîșiată – se îngrijise Nathan de asta cînd își bătuse joc de ei la greu în cartea aia, iar Henry continuase la rîndul lui cu acuzațiile crunte aruncate după ce tatăl lor bolnav murise în Florida în urma unui atac de cord.

— Tu l-ai omorît, Nathan. N-o să ți-o zică nimeni în față, le e prea frică de tine ca să ți-o zică. Dar tu l-ai omorît, cu cartea aia.

Nu, să-i mărturisească lui Nathan ce se petrecuse timp de trei ani la birou, cu Wendy, n-ar fi făcut decît să-l bucure pe nenorocit, să-i dea dreptate – o să-i furnizez o continuare la Carnovsky! Am fost suficient de idiot, acum zece ani, cînd i-am spus totul despre Maria, despre banii pe care i-i dădeam, despre desuurile negre și celealte lucruri ale ei pe care le aveam în seif, dar, cum dădeam pe-afară, trebuia pur și simplu să povestesc cuiva – și cum să fi înțeles pe atunci că fratele meu își ciștiga traiul exploatînd și distorsionînd secrete de familie?